

Luovien ihmisten persoonallisuus

Kirsimaria Alatalo Referaatti artikkelista Personalities of creative writers Jane Piirto
(teoksessa Psychology of creative Writing)

Artikkelissa luovien ihmisten persoonallisuus sanotaan, että luovat ihmiset ovat niitä, jotka tekevät luovia tekoja. Luovuus esiintyy tekemisessä ja luovuutta määritellään tekojen kautta. Samoin kun yrität olla luova, persoonallisuusominaisuudet ovat erittäin tärkeitä. Jane Piirto on kuvannut persoonallisuusominaisuuksia pyramidin avulla, joka kuvaa lahjakkuuden kehitystä. Pyramidin perusteella Piirron mukaan ihmisillä näyttää olevan tiettyjä ydinpersoonallisuuden ominaisuuksia.

Artikkelin mukaan monet tutkimukset ovat korostaneet, että kaikilla aloilla on tietyt persoonallisuuden piirteet yhteisiä. Näitä ovat muun muassa luovuus, mielikuvitus, oivallus, intuitio, sulkeutuneisuus, naiivius, intohimo työhön, huomiokyky, sitkeys, joustavuus, riskinotto ja itsekuri. Tämä luettelo ei ole mitenkään täydellinen, mutta osoittaa sen, että luovat aikuiset saavuttavat tehokkuuden osittain persoonallisuuden voimalla. Lahjakkailta aikuisilla, jotka saavuttavat menestystä, on monia näistä ominaisuuksista.

Kaiken kaikkiaan persoonallisuus on artikkelin mukaan sellainen alue, jolla on monia kilpailevia teorioita. Persoonallisuusteoria voi olla psykoanalyttinen, käyttäytymiseen liittyvä, kognitiivinen tai humanistinen.

Piirron tutkimuksessa ydinpersoonallisuuden piirteitä ovat neurotismi, ulospäin suuntautuneisuus, avoimuus, suvaitsevaisuus ja tunnollisuus. Näistä piirteistä avoimuuden kokeminen sisälsi luovia ominaisuuksia kuten mielikuvitus, esteettisyys, tunteet, ideat ja arvot. Ja vielä erityisesti kirjailijoiden kohdalla: masennus!

Tässä artikkelissa käsiteltiin sellaisia persoonallisuuden piirteitä, joita kirjoittajat näyttivät osoittavan. Nämä piirteet ovat Piirron pyramidin pohjassa.

Piirto teki kaksi tutkimusta. Luovuustutkimus tehtiin viidelletoista menestyneelle naiskirjailijalle ja vertailuryhmänä oli viisitoista naisperuskoulunopettajaa. Syntyi kaksi vahvaa kuviota. Useimmat kirjailijat saivat parhaimmat tulokset intuitiossa ja käsitteellistämässä. 75 %:lla naiskirjailijoista oli korkein tulos sekä tunne-intuitiossa että ajattelu-intuitiossa, toisin kuin vain 20 %:lla opettajista. Sen sijaan useimmilla opettajilla oli

kirjailijoita parempi tunnistus-tunne -yhdistelmä. Piirron tutkimus vahvisti saman, minkä Barron löysi jo aiemmin, että kirjailijat ovat enemmän sisäänpäin kääntyneitä kuin ulospäin kääntyneitä, kirjailijoilla on enemmän tunnetta kuin ajattelua ja he ovat enemmän intuitiivisia kuin suuntautuneita konkreettisiin kokemuksiin. Piirto on julkaissut myös tutkimuksen mieskirjailijoista. Sen mukaan miehet saivat naisia korkeammat pisteet mielikuvituksessa ja sekä älyllisessä että emotionaalisessa yliärttyvyydessä.

Vuonna 2002 julkaistiin tutkimus, joka kuvasi kirjailijoiden elämää. Tutkittava aineisto kerättiin julkaistuista haastatteluista, muistelmista ja elämäkertoista. Tämän tutkimuksen mukaan sekä kunnianhimo että kateus eivät ole kirjailijoille tuntemattomia. Kirjailijat omaavat uudenlaista kunnianhimoa, samoin kuin muut luovat tuottajat, mutta erityisesti kunnianhimo tuottaa sekä riittämättömyyden tunnetta että ahdistusta. Kirjailijat myös kokevat kunnianhimon lisäksi kateutta yrittäessään saada omia tuotoksiaan julkaistuksi. Coleridge koki kateutta toisiin kirjailijoihin jo 1900-luvulla, joten tämä ei ole mikään uusi ilmiö. Kateus voi halvaannuttaa kokonaan, mutta se voi myös motivoida tekemään ja yrittämään parempaa. Hyvä kysymys onkin: Kuinka paljon ihailua ja kiitosta on tarpeeksi? Louis Simpson (1972) totesi, että ystävyudet kirjailijoiden välillä eivät näytä olevan pitkäikäisiä.

Eettisesti ja moraalisesti monet kirjailijat näyttävät artikkelin mukaan olevan huolissaan elämän tarkoituksesta, totuuden etsimisestä ja kauneudesta. Se, että kirjailijat etsivät totuutta ja kauneutta ei ole mitenkään yllättävää. Kirjallisuus on keino moraalisesti selittää ja puolustaa inhimillisiä arvoja.

Kirjailijat herättävät muiden kiinnostusta luultavasti siksi, että heillä on kyky sanoa mitä he ajattelevat. Kirjailija voi jopa arvostaa sananvapautta enemmän kuin muiden tunteita. Kirjailijoita on ensimmäisten joukossa heitetty vankilaan sen johdosta mitä he ovat sanoneet tai kirjoittaneet, esimerkkinä vaikkapa Salman Rushdie, joka tuomittiin kuolemaan sekä Aleksandr Solzhenitsy että Joseph Brodsky, jotka lähetettiin Siperiaan.

Jotkut luovat kirjoittajat voivat olla erityisen vihaisia. Barronin tekemissä persoonallisuustesteissä (1963, 1968, 1995) kirjoittajat ilmoittivat olevansa maanisdepressiivisiä ja skitsofreenikoita. Luovat kirjoittajat erosivat selvästi poikkeavasti muusta väestöstä. Heillä tuntui olevan taipumusta olla skitsoidinen, masentunut, hysteerinen, psykopaattinen ja avoin sukupuoliroolien odotuksille. Jamisonin tekemässä tutkimuksessa (1989) 47:lle luovalle henkilölle (39 kirjailijaa ja kahdeksan taiteilijaa) todettiin, että heistä 38 %:lla oli hoidettu affektiivinen sairaus (masennus, mania), joka vaikuttaa mielialaan, kun taas normaaliväestössä vain alle viidelle prosentille väestöstä. Kirjailijoiden ja taiteilijoiden

lähisukulaisilla on myös raportoitu mielenterveysongelmia, mukaan lukien sairaalahoitoa enemmän kuin muulla väestöllä. Kirjailijat ja taiteilijat ovat myös sanoneet, että mielialahäiriöihin tarkoitettut reseptilääkkeet voivat vahingoittaa luovaa prosessia. Useat kirjoittajat ovat lopettaneet lääkityksensä, koska lääke on vaimentanut luovaa ajattelua.

Andreason (1987) teki vastaavan tutkimuksen Iowan yliopistossa. Tutkittavista henkilöistä (kirjoittajia) 80 %:lla todettiin maanis-depressiivinen mielialahäiriö ja vastaavasti sama todettiin vain 30 %:lla vertailuryhmästä (sairaanhoitajia, asianajajia ja sosiaaliviranomaisia). Kaksi kolmasosaa kirjoittajista oli hakenut psykiatrista apua. Andreason tutki myös kirjoittajien lähisukulaisia ja havaitsi, että lähes puolet heidän ammateistaan korosti luovuutta, kuten esimerkiksi musiikin opetus tai tanssi, vaikka eivät olleetkaan kirjallisella alalla. Tämä havainto osoittaa, että voi olla olemassa yleinen luovuustekijä, jonka alkuperä on geneettinen. Andreason odotti löytävänsä suuremman ilmaantuvuuden skitsofrenian esiintyvyydessä kirjailijoilla, mutta sen sijaan hän löysi maanis-depression.

Artikkelin mukaan psykoanalyttikot ja psykologit ovat usein todenneet, että kirjailijat kirjoittavat, koska heidän sairautensa on juurtunut syvälle. Sigmund Freud jo totesi, että kirjailijat käyttävät kirjoittaessaan apuna lapsuuden mielikuvia. Kaufmanin ja Baerin mukaan naisrunoilijoilla oli suuri riski sairastua mielisairauteen, koska he olivat kyvyttömiä sivuuttamaan teostensa hylkäämisen ja koska runojen kirjoittaminen voi parantumisen sijaan pahentaa mielenterveysongelmia. Psykologit ja psykiatrit ovat analysoineet kirjailijoita yrittäessään etsiä avainta, joka avaisi luovuuden mysteerin.

Esimerkkejä luovien kirjoittajien ja taiteilijoiden masennuksesta on runsaasti: Albert Camus, van Gogh, Virginia Woolf, ihan vain muutaman mainitakseni. Kaikilla heillä masennus juurtui jo lapsuudessa. Piirto näkee alkoholin ja masennuksen olevan yhteydessä toisiinsa. Surullinen loppu masennuksesta johtuvaan itsemurhaan on todellisuutta monelle kirjoittajalle. Kuka voi silti ymmärtää toisen itsemurhan? Henkilö voi päällepäin olla huipulla ja sitten ystävät ja sukulaiset löytävät kammottavan löydön, ruumiin, ja kysyvät: Miksi? Voimakas masennus näyttäisi olevan osoitus voimakkaasta herkkyydestä. On kuin kaikki aistit olisivat viritetty kovemmalle, vahvemmalle ja suuremmalle, ja niiden tehtävänä on kommunikoida kokemus sekä kivusta että ilosta.

Hollantilaisen Etta Hillesumin päiväkirjat osoittavat, että syvä empatia edistää masennusta. Kirjailijat ottavat maailmalta muiden murheet omikseen. Hillesum kirjoitti, että kaikkein luovimmilla hetkillä hänen sisässään raivosivat demonit ja itsetuhoiset voimat.

Älyllisesti lahjakkailta ja luovilla ihmisillä on yhteinen rakkaus huumoriin, ensisijaisesti sanalliseen huumoriin. Woody Allen on sanonut, että jos ihmisellä on koominen

näkökulma, tapahtuu mitä tahansa kaikki kulkee koomisen suodattimen läpi. Voidaan vetää jopa sellainen johtopäätös, että useimmat kirjailijat ovat humoristeja, sillä heillä on hallussaan sanallinen nokkeluus.

Summa summarum, luovien kirjoittajien persoonallisuusominaisuudet näyttävät olevan samoja kuin muilla luovilla aloilla. Sen lisäksi luvilla kirjoittajilla on sellaisia piirteitä, joita ei ole muilla, esimerkiksi sanallinen nokkeluus. Samoin kirjailijat ja runoilijat ovat introverteja kun taas muilla luovilla aloilla olevat ovat enemmän ekstroverteja. Luovuus on voima, josta saa ammennettua materiaalia omiin töihin, olivatpa ne sitten romaaneja, novelleja, runoja, maalauksia, tanssia...